

PRAVICA

Glasiló krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1 — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: za 1 mesec Din 5-., za četrt leta Din 15-., za pol leta Din 30-.; za inozemstvo Din 7- (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na uprave Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelak, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Delavski kongres v Trziču.

Znano dejstvo je, da so povojne razmere okrnile borbenost delavstva vsepovsod, ne samo pri nas. Delavstvo je zapustilo svoje organizacije ter prepustilo nadaljnjo borbo le nekaterim zavednim in zvestim bojovníkom. Sicer se kažejo prvi znaki na boljše, vendar še ni konec mrtvila. Vpoštevajoč te razmere, so nekateri odsvetovali I. splošni kongres tov. delavstva, drugi so bili zopet črnogledi z ozirom na udeležbo in končni uspeh kongresa. Zopet drugi pa smo stopili v stik z našimi preizkušenimi zaupniki in smo se odločili. Optimisti so imeli prav. Kongres je vspel nadvse sijajno; še več. Bil je največja manifestacija delavstva letošnjega leta v Sloveniji in najlepša letošnja prireditel v katoliških vrstah.

Prvi dan kongresa.

S popoldanskim vlakom v soboto so prišli v Trzič delegati raznih organizacij. Zastopniki vseh industrijskih strok. Ze v soboto popoldne je vtisnila pečat Trziču četa 60 delegatov. Nič manj tudi okusno okrašen Naš dom, ki je bil ves v vencih in slovenskih zastavah. Točno ob 5. uri popoldne je otvoril kongres delegatov tov. Rutar. Njegov pozdrav je veljal v prvi vrsti zavednosti in požrtvovalnosti našega delavstva, ki je poslalo na kongres z domačim delavstvom vred čez 100 delegatov. Naslednji pozdrav je veljal vseučiliškemu profesorju g. dr. Alešu Ušeničniku, nato tov. poslancu Kremžarju in vsem ostalim.

Ko so bili končani pozdravi, je nastopil prvi referat g. dr. Aleš Ušeničnik. Njegov referat je imel naslov: Razmerje med delojemalci in delodajalci. Ker prinesemo njegovo predavanje v celoti, ga ne bomo navedli natančneje na tem mestu. Samo to pribijemo, da je bil globok, obenem pa tako priprosto in umljivo sestavljen in prednašan, da so mu z lahkoto sledili vsi delegati. Trdno smo prepričani, da bo še prišel g. profesor med delavstvo bodisi kot predavatelj bodisi kot sotrudnik lista.

Naslednji referat tov. Kremžar je obravnaval gospodarsko krizo in položaj tov. delavstva. Gospodarska kriza je dvojna. Kriza, katero čutimo v posameznih državah in kriza, tudi nevarnejša od prve, ki obsega cele kontinente. Krizo povzroča v prvi vrsti sprememba tehničnega sistema v industriji, nadalje povojne razmere in valutne spremembe. Tudi njegov govor priobčimo v celoti.

Tretji referat tov. Lombardo je pokazal na podlagi statistike, kako malo je organiziranega delavstva. Gorenjsko ozemlje obsega ča 6000 tov. delavstva. Niti ena tretjina pa ni organiziranega delavstva. Takšno stanje pomeni izdajstvo nad delavstvom. Kajti ne gre, da bi se četa neustrašnih borila, glavna armada pa bi stala ob strani in uživala sadove teh bojev.

Mnenje je, da se bo moral preosnovati tudi notranji ustroj organizacije. Prevelika raznolikost, ko hoče skoraj vsaka skupina tvoriti samostojno podzvezo, onemogočuje notranji duhovni stik in natančno kontrolo.

Referati so bili vsi skrbno in pregledno sestavljeni. Ko so predavatelji končali, se je vnela živahna debata, katere so se udeležili tov. Pukšič, tov. Majeršič, Zužek i. dr. Debata se je tikala predvsem organizacije in je bila vse skozi na višku.

Danes je en lep večer, jutri bo pa en zavber dan.

Se pred 8. uro so napolnili dvorano Doma udeleženci kongresa. Med posetniki smo opazili tudi č. g. kanonika Škrbca, strica g. župnika. Nato se je razvil zares en lep večer, pa tako prisrčen in tovariški, kakor da smo vsi člani ene in iste družine. Družabni večer je vodil tovariš Rutar. K besedi se je oglašil med prvimi g. dr. Aleš Ušeničnik. S kratkimi in jedrnatimi besedami je pozdravil tržiške krščanske socialiste, bodreč jih, da naj vedno zvesto vztrajajo v krščanskem življenju. Župnik Škrbec je ves navdušen ugotovil, da je danes en lep večer, jutri bo pa en zavber dan. Povedal je, da so z veseljem pozdravili vest, da bo kongres v Trziču. In so se tudi pripravili. — Uspelo je tako lepo, da ne zmore take prireditve nobena druga stranka v Trziču. Bil je pa v resnici večer na višku. Dramatični odsek je vpriporil z izrednim občutkom odlomek iz »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Jerneja je igral naravnost umetniško g. nadučitelj Pečjak. Nastopili so tudi pevski zbori pod vodstvom svojega ambicioznega in agilnega pevovodje. Zares. Društveno življenje v Trziču je razvito. Da je sodeloval pri celem večeru tudi oddelek jeseniške godbe in doprinesel zelo veliko k tako lepemu večeru, ni potrebno, da bi posebej poudarjali, ker je znano, da je to najboljša društvena godba v Jugoslaviji. Na komerzu so govorili še zastopniki tobačnega delavstva tov. Bezlaž, tov. Pukšič, Gajšek, Kordin in zastopnice Krekove ženske mladine tov. Rupert in Marjanca Rozman. Komerz je bil v resnici »en lep večer«.

Nedelja.

V nedeljo je budil zaspance že navsezgodaj veliki zvon s svojim nebeško donečim glasom. Ko si se naučil otroške poezije ob spominu na zvonjenje zvonov iz zvonika v rojstni vasi, te je že pozdravljalo solnce iz trziških hribov. Če prav jesensko, vendar tako ljubko, da si moral biti vesel. Pa so bili v resnici veseli vsi, gostje in domačini, ter se z veseljem pripravljali na odhod proti kolodvoru, da sprejmejo novodošle goste, predvsem našega starosta tov. Gostinčarja, našega dr. A. Gosarja in dr. Ranta.

Vlak prihaja.

Nestrpno smo pričakovali vlak. Neprestano smo gledali proti Križem v upanju, da skoraj zagledamo dim lokomotive. Nismo bili samo mi nestrpni. Vsi hribočki in višje ležeče ceste so bile zasedene. Končno javi tovariš reditelj, da prihaja vlak. Goste — do 100 po številu — sprejmejo veseli in navdušeni dobro došli klici.

Sprevod.

Naš človek pozna disciplino. V par trenutkih je bil urejen sprevod. Na čelu je šla jeseniška godba. Večkrat sem jo že slišal, toda ta dan je bila izredno razpoložena. Trzič je kar strel, ko je gledal naš veliki sprevod. Čez 500 oseb, sami krščanski socialisti, vsi veselih obrazov in ponosnih oči. Nobeden, tudi nasprotnik, se ni mogel ustaviti valu, ki se je valil po ulicah. Sprevod se je pomikal skozi gost špalir Trzičanov. Ko so odmevali mogočni akordi godbe med hišnim zidovjem, so se kakor na povelje odprla vsa okna.

Sv. maša in zborovanje delavstva.

Vsa četa se poda takoj v cerkev, da se najprej pokloni pri sv. maši svojemu Stvarniku in Odrešeniku, prosič ga, da izlije svoj mili blagoslov na prisotne kakor tudi na vse delo. Pred sv. daritvijo je govoril p. dr. Gvido Rant. Predočil je globok pomen krščanske družine. Največje veselje in največji božji blagoslov je v verni družini. Nadalje je poudaril, da mora biti vse življenje in delovanje s Kristusom in skupno s cerkvijo. Govor je bil v resnici lep in globok ter prisrčen. Med sveto daritvijo, katero je tudi daroval g. dr. Rant, je dovršeno prepeval domači cerkveni zbor.

Takoj po službi božji so se zgrnile delavske množice v Naš dom ter v nekaj trenutkih napolnile dvorano in galerijo.

Tov. Rutar otvori II. kongres. zborovanje. Pozdravi vse delavstvo, domačega g. župnika Matija Škrbca, zastopnike organizacij, zastopnika Delavske zbornice, tov. Gosarja, prav prisrčno pa tovariša Gostinčarja, katerega tudi predlaga za predsednika zborovanja.

Pred prehodom na dnevni red se priglasi k besedi g. župnik Škrbec. Izrazi svoje veselje nad toliko udeležbo, poudari pomen krščanstva v sedanjih materialističnih dobi in ugotovi, da bo le zaveden katoliški delavec rešil delavstvo iz sedanjega bednega položaja.

Tovariš Marinček pozdravlja kongres v imenu Del. zbornice, kot najvišje institucije delavstva. Razloži pomen zbornice za delavstvo, poudari težave, s katerimi se mora boriti zbornica, ko stopa v javnost. Popolen razmah bo imela pa le takrat, ko bo načelovala stanovsko zavednemu in borbenemu slov. delavstvu. Za stanovsko zavest je velikega pomena vzgoja delavske mladine. Noben delavski fant in nobeno delavsko dekle ne sme biti izven delavskih organizacij. Ker služijo delavski kongresi ne le ciljem organizacij, ampak tudi ciljem Del. zbornice, zato pozdravlja Zbornica kongres in mu želi uspeha.

V imenu katoliških akademikov pozdravlja kongres tovariš P i t a k o, poudarjajoč, da so pota krščansko socialističnega delavstva tudi njegova pota. V imenu papirniškega delavstva želi uspeha kongresu tov. Peternelj, v imenu tržiškega delavstva pa tov. Majeršič. Podpredsednik Pukšič prebere še pozdrav mednarodne zveze tovarniških, transportnih in živilskih delavcev Holandije.

Nato nastopi burno pozdravljen prvi referat tov. dr. Gosar. V svojem referatu »Slabost in moč strokovnih organizacij«, naniza prav nazorno vzroke, ki povzročujejo krizo v strokovnih organizacijah, tov. Zužek je utemeljeval pomen krščanskih strokovnih organizacij, tov. Gajšek pa naloge organizacij v bodočnosti.

Referati, katere bomo priobčevali v celoti, so bili pregledni in skrbno sestavljeni. Da je bilo delavstvo hvaležno predavateljem, so pričala burna pritrjevanja.

Po končanih referatih je predlagal tov. Lombardo resolucije, katere so bile sprejete soglasno.

Zaključni govor je imel predsednik Gostinčar. Govoril je o pomenu organizacij in o pomenu krščanskih resnic v organizaciji. Da vidite našega Gostinčarja! Takega sem si predstavljal, ko je govoril kot mlad orga-

nizator in prvobojevnik. Kar iskre so se kresale, tako je bil navdušen on in mi vsi.

Delegacijskega in glavnega zborovanja ter sploh vse prireditve se je od delodajalcev udeleževal tovarnar za kose g. Fr. Ahačič.

Delavska veselica.

Ob 3. uri popoldne so krščanski socialisti zopet napolnili vse prostore Našega doma. Zavladala je zopet ista prisrčnost, kakor v soboto zvečer na komerzu. Veselico so obiskali tudi prijatelji delavstva. Prav lepo je bilo videti, kako lepo razmerje vlada med duhovščino in delavci. Ze itak veselo razpoloženje so poživiljali pevski zbori, zlasti pa polnoštevilna jeseniška godba, ki je neumorno in dovršeno igrala. — Razveseljiva pa je tudi bila pričujočnost delavskih veteranov in nekdanjih neustrašenih borcev. Videl si Martina Slaparja in še četo drugih. Bili smo jih prav veseli. Oni pa nas.

Prisrčno slovo in triumfalen pohod.

Ko je prišel čas, da se poslovimo in razidemo, nas niso pustili Trzičani samih. Kot en mož so se vzdignili vsi brez izjeme, da nas spremljajo na kolodvor. Zopet ista slika kakor zjutraj. Ulice črne občinstva, manifestanti pozdravljajo Trzičane, Trzičani pa nasprotno nje. Med veselimi zvoki orlovskih himne so se slišali neprestani klici na krščanske socialiste in Krekovo mladino.

Kongres tovarniškega delavstva je bil tako velik dogodek, da je stal pod njegovim utisom ves Trzič in vse delavstvo.

Mednarodna zveza tovarniških, transportnih in živilskih delavcev Holandije je poslala prelep pozdrav na kongres. To pismo priobčujemo dobesedno: Cenjeni tovariši! Potrjujemo, da smo Vaše pismo od 8. oktobra t. l. v redu prejeli in se Vam najprisrčneje zahvaljujemo za obvestilo. Izredno nas veseli, da se Vam je posrečilo tudi v Vaši domovini zasadi prapor krščansko socialističnega pokreta. Razveseljivo je dejstvo, da se splošno uveljavlja misel, da bo edino le krščansko prepričanje rešilo svet in delavstvo sploh. Zlasti na polju tovarniškega delavstva vladajo mnogokrat grozne razmere. Naša naloga je, da se to spremeni. Poleg tega naj naglasimo, da se zlasti veliki obrati močno internacionalizirajo. Upamo, da bomo kdaj mogli osebno izročiti svoj mednarodni pozdrav. Vašemu kongresu želimo kar najboljši uspeh. Ako dvignemo delavstvo, služimo s tem krščanskim načelom, ki so edino v stanu prinesiti rešitev. Vse drugo je potvorba. V boj proti kapitalizmu in materializmu. — Fr. Brussel, tajnik I. r.

ZAHVALA.

Dnevi kongresa so za nami. Pa vendar še odmevajo njegovi jeki v naših srcih in nas opominjajo na pri-sego, katero smo prisegli te dneve. Sobota in nedelja sta bila v resnici veličastna dneva. Storili smo, kar je bilo v naših močeh. Toda brez sodelovanja naših somišljenikov bi bila tako sijajna prireditel nemogoča. Čutimo prav prijetno dolžnost, da se prav prisrčno zahvalimo vsem, ki so sodelovali. V prvi vrsti se zahvaljujemo preč. g. dr. Alešu Ušeničniku za njegovo globoko, pa kljub temu tako na-

bodo v skladu z gospodarskimi in socialno-političnimi tendencami delavstva. Najnaravnije je, da je začelo misliti delavstvo na lastne organizacije. Prvi je pričel razširjati to idejo Warren Stone, član strokovne organizacije strojevodij. Že pred vojsko se je posvetil študiju kreditnega zadružništva. V ta namen je odšel v Nemčijo. Toda na udeležitev lastnih denarnih zavodov se je spravljal še leta 1920. Nj pa smatral za prikladno zadružne oblike, ampak banke, po ameriškem vzorcu. 1. novembra 1920 je ustanovil v Clevelandu prvo delavsko banko z osnovnim kapitalom 1 mil. dolarjev. Warren Stone je prodrl s svojo idejo, delavske banke so se pričele ustanavljati po celi Ameriki. Njih število znaša že 28 ter razpolagajo s kapitalom čez 20 milijonov dolarjev.

Vodilni motiv je sledeči: Zbirati prihranke delavcev ter jih varno naložiti; te prihranke združiti (koncentrirati) in jih obrniti v prid narodnemu gospodarstvu; razpoložljivi kapital tam zastaviti, kjer bo največ koristil delavstvu.

O ustroju ameriških delavskih bank pozneje. Tukaj smo hoteli samo poudariti, kako važno je, da se delavstvo organizira in da more postati važen činitelj v javnosti le potom organizacije. Nič manj važen pa ni nauk, da se more zgraditi velika stavba tudi z malimi prihranki. Naše delavstvo bo moralo slediti tudi v tem oziru tovarišem v drugih državah ter se z vsem srcem okleniti svoje prve delavske hranilnice ter ustanavljati njene podružnice.

Svetovna premogovna kriza.

Angleška rudarska stavka je postavila zopet v ospredje problem svetovne premogovne krize, s katerim se že skozi mnogo let peča javnost. Splošna kriza svetovnega gospodarstva, ki se izraža v znižanju produkcije, napredek toplotne tehnike k boljšemu izrabljanju premoga, izraba vodnih moči, uporaba olja za kurivo na parobrodih in v industriji — to so momenti, ki so nujno morali izzvati zmanjšanje porabe premoga.

Kljub temu bi bilo zmotno misliti, da je to nazadovanje zavzelo kak ne navadno velik obseg. V nemškem listu »Gospodarstvo in statistika« priobčena statistika premogovne produkcije za leto 1925. kaže napram statistiki iz l. 1913. znižanje samo za 0,6 odstotka. V Evropi je položaj premogovne produkcije seveda mnogo neugodnejši. Evropski delež svetovne produkcije je znašal l. 1925. 45,4 odstotka napram 49,7 pred vojno. Ameriška produkcija je l. 1925. prekoračila predvojno in presegla tudi evropsko; njen delež znaša namreč sedaj

god, a koliko je Francozov, ki ga nočejo sprejeti v svoje srce. Ob tej besedi je postala sestra otožna. — Katoliškega Francoza boli, da je Francija tako: Sans Dieu et sans maître. (Brez Boga in brez avtoritete.)

Se sva govorila, pa bom še napisal kaj, a ena velika misel je vstajala v moji duši: da bi tudi v naših delavskih krajih — Trbovlje, Hrastnik, Jesenice, Ljubljana — se pojavile slovenske male sestre, ki bi tako delo telesnega in duhovnega usmiljenja vršile v naših delavskih družinah tudi zastoj, zastoj, da bo to prava Kristova ljubezen do bližnjega. Med bogatimi katoliškimi sloji pa bi vstali tihi skriti darovalci, ki bi te male sestre — velike dobrotnice delavstva podpirali. Ali je to izvedljivo? Potrebno je, zelo potrebno! Kdo se upa na dan — na delo?

(Konec.)

»ŽENA Z ZAPRTIMI OČMI«

bo naslov našemu novemu podlistku, ki ga pričnemo priobčevati začetkom novembra. Vsebinska podlistka bo zelo zanimiva. Opozorjamo na to vse naše čitatelje in prijatelje, ter jih prosimo, da pridobijo čim več novih naročnikov ob začetku povesti.

45,5 odstotkov svetovne produkcije. Produkcija ostalih treh kontinentov stalno narašča in je svoje predvojno število že izdatno prekoračila; delež teh je bil l. 1925. 9,1 odstotka svetovne produkcije. V Evropi sami je produkcija začela padati. V Nemčiji predvsem radi izgube ozemlja, v Angliji radi posebnega stanja premogovnikov, kjer pridobivanje še sedaj ni modernizirano. Isto je bilo tudi na Češkem in Poljskem. Zasedeno Porurje, državne subvencije v Angliji, izvozne težkoče na Češkem in težka gospodarska kriza na Poljskem — vse to je pripeljalo do pomembnih sprememb. Sedaj je položaj radi rudarske stavke popolnoma preokrenjen — predvsem stopata na mesto angleškega nemški in poljski premog. Produkcija v Franciji, Belgiji in na Nizozemskem stalno raste in je normalno produkcijo že davno prekoračila. Naraščanje produkcije premoga je v Zedinjenih državah mnogo manjše kot naraščanje industrijske produkcije, kar ima svoj vzrok v intenzivnejši izrabi. Tudi v prekomorskih deželah, na Japonskem, v Indiji, Južni Afriki produkcija napreduje, le v Kanadi je zaznamovati padec.

Tedenske novice.

Zaščita naših delavcev na Francoskem. Nar. posl. dr. Korošec je prejšnji mesec poslal ministrstvu za soc. politiko vprašanje radi zaščite naših delavcev na Francoskem. Minister mu je na to sporočil, da se od meseca aprila t. l. dalje nahaja izseljeniški delegat naše države v Franciji z nalogo, da se briga za naše izseljence. Od takrat se v izseljeniškem odseku pripravlja material za konvencijo o zaščiti naših delavcev v Franciji, ter se proučavajo podobne konvencije drugih držav s Francijo.

Poročil se je v franciškanski cerkvi v Ljubljani g. Franc Hrastrnik, upravnik »Pravice« in »Socialne misli«, z gospodično Marijo Traun iz Kamnika. Bilo srečno!

Resolucije kongresa tovarniškega delavstva v Trzinu priobčimo v prihodnji številki.

Člane »Organizacije javnih nameščenecv, somišljenikov SLS«, ki do sedaj še niso poravnali do 31. decembra 1925 predpisani zaostanek na članarini, vabimo tem potom v smislu dopisov z dne 21. maja t. l., št. 15, da to store — eventualno v obrokih — do 31. okt. t. l. Oni člani, ki bi to dolžnost do tega dne ne izpolnili, bodo v prvi seji meseca novembra črtani. — Odbor.

Požar. V Kamni gorici je požar uničil Neži Pogačnik celo gospodarsko poslopje. V hiši je stanoval tudi bivši župan Mikelj in vojni invalid Šparovic s petimi nepreskrbljenimi otroci. Njim je popolnoma vse uničeno. Ker je ogenj nastal o polnoči, so si reveži rešili le golo življenje v samih srajcah. Kako je požar nastal, ni znano.

Smrtna nesreča. Ključavničarski mojster Končan in jurist Joško Adamič sta se pretekli teden peljala z motornim kolesom iz Domžal v Ljubljano. Med potjo sta srečala voz z opeko, ki je vozil po sredi ceste. Med tem, ko je Adamič zavil na desno, je pridrvel avto. Motorno kolo je prišlo med voz in avto. Adamič in Končan sta padla. Pri padcu si je Adamič pretresel možgane in je čez dva dni v bolnišnici umrl.

Grozna smrt. V Smledniku je dne 5. oktobra posestnica Marija Rozman zakurila pod kotlom, da skuha svinjam krmo. Ko sta odšli s hčerko na skedenj k delu, je naročila svoji sestri Marijani, naj malo pogleda na ogenj in v slučaju, da ugasne, naloži drv. Čez kake pol ure se gospodinja vrne v hišo. Gost dim, ki se je valil iz veže, jo je presenetil. Preden dospel v kuhinjo, zagleda svojo sestro mrtvo za vrati. Njeno truplo je bilo vse obžgano, na opečenih nogah pa so ji goreli čevlji. Domnevajo, da se ji je vnela obleka, na kar je hitela proti vratom na prosto, da bi klicala na pomoč, a pri tem se je najbrže spotaknila in padla, pa ni imela več moči, da bi se dvignila. O padcu je pričala tudi rana na čelu.

Nesreča. Na železniški progi na Savi je vlak podrl in odbil na stran 71 let staro upokojenko Magdaleno Pečnik. Šla je po progi, ki pelje v Zalec in ker je vsled starosti že precej gluha, ni slišala zadaj vozečega vlaka. Vsled dobljenih notranjih poškodb so jo odpeljali v bolnico.

Stavbno gibanje v Mariboru. Po prevratu se je sezidalo v Mariboru 77 hiš z 261 stanovanji.

Uspešen nastop organiziranega delavstva. Društvo krojaških delodajalcev v Belgradu je poslalo svojim delavcem pismeno odpoved sedanje tarife in jim naznanilo, da jim z 13. oktobrom zniža plače za 20 odstotkov. Krojaški pomočniki so nato delodajalcem naznanili, da stopijo dne 13. oktobra v štrajk, ako do tega roka ne podpišejo izjave, da odstopajo od znižanja plač. Mojstri so se združene moči pomočnikov zbalili in 12. oktobra podpisali zahtevano izjavo.

Strašna smrt. Mladi sportnik Strahinja-Sarajić v Mostaru je 16. oktobra iz radovednosti stopil v prostor za stroje tamkajšnje tobačne tovarne. Začel je pregledovati naprave. Pri tem je prišel v stik s 6000 voltov močnim električnim tokom. Zvrnil se je, a roka mu je ostala na aparatu in je gorela s plamenom. Na njegov krik so prihiteli delavci, toda nihče se ga ni upal dotakniti. Tako je ostal nesrečni mladenič v najstrašnejših bolečinah celih 20 minut, dokler roka ni popolnoma zgorela in so ostanki padli na tla. Šele tedaj so bednika prijeli in prenesli v bolnišnico, kjer ga je v par urah smrt rešila strašnih bolečin.

Brezposelnost v Zagrebu. Od 1. januarja do 10. oktobra je pri državni borzi dela v Zagrebu iskalo dela 16.639 oseb. Službe je dobilo v tem času 3630 oseb. 7934 oseb je odpotovalo iz Zagreba, da si poiščejo delo drugod, od teh je odšlo 1223 delavcev v Francijo.

Splašeni konji povzročili dve nesreči. Trgovca Vinko Budić je peljal iz Varaždinskih Toplic vino. Med potjo se mu je iz neznanega vzroka splasil konj in dirjal po klanecu navzdol. Najprvo je povozil nekega 10 letnega dečka. Na bližnjem mostu je vozniku hotel pomagati neki kmet. Skočil je pred konja in ga udaril z bičem. Konj se je vspel in pritiskal na ograjo. Ograja se je zlomila in konj, voz, vino ter Budić in njegova dva na vozu sedeča tovariša so padli v globočino 6 m globoko. Budić se je smrtno nevarno poškodoval, dočim sta ostala njegova tovariša in konj popolnoma nepoškodovana.

Vagon bencina eksplodiral. Neki železničar se je v Mostarju na kolo dvoru približal z gorečo karbidno svetilko cisterni, napolnjeni z bencinom. Ker cisterna ni bila hermetično zatvorena, se je zapalila in eksplodirala s silnim pokom. Železničar je bil smrtnonevarno ranjen in prepeljan v bolnico.

Velik morski volk. Ribiči iz Korčule so ujeli pri Lumbardi velikega morskega volka, ki je dolg 7 m in tehtal nad 800 kg. V njegovem želodcu so našli človeško glavo in kose obleke. Zver so pripeljali v Zagreb, kjer jo bodo razstavili.

Visoka nagrada. Notranje ministrstvo je razpisalo na glavo razbojnika Roganoviča, ki se potika s svojo tolpo v Črni gori in Hercegovini, nagrado 100.000 Din.

Deležnost dobička v Franciji.

Ena zadnjih števil »Industrial and Labour Information«, tedensko poročilo internacionalnega urada dela, podaja pozornosti vredne podatke o razvoju deležnosti dobička v Franciji. Meseca junija t. l. je bil v Parizu 47. občni zbor francoskih udruženj v svrhu praktičnega študija delitve dobička. Razprava je dokazala, da ta struja kljub velikim oviram v Franciji in sploh v inozemstvu napreduje. Predsednik udruženja, Paul Delombre, je govoril o napredku razumevanja razmerja med kapitalom in delom. Zaradi momentalne gospodarske krize se še obnavljajo marsikateri vodilni močje v industriji, vpejati v svojih obratih razdelitev do-

bička. Bojijo se namreč, da je postal dobiček preveč negotov, da bi bilo možno izpeljati tak sistem. Udruženje pa gre za to, da bi mogli podjetniki tudi sedaj iz upostavitve neke skupnosti med njimi in njih delavci tvoriti sebi premirne ugodnosti. Izkušnja je pokazala, da delitev dobička na obojestransko razmerje v obratu zelo dobro upliva. Na vsak način bi se ne smelo opustiti, da se številnih slučajev, v katerih se ta sistem očituje, ne pretehta. Udruženje je pravkar izdalo tretji ponatis svojega »Praktischen Führers zur Gewinnbeteiligung«.

Socialni vestnik.

RAZMERJE MED DELAVCI IN KMETI V RUSIJI.

V Rusiji so našli leta 1913, mestnega prebivalstva 24 milijonov, podeželskega pa 147 milijonov in to razmerje se do danes ni izpremenilo po revoluciji, ampak dežela je narastla, ker so se delavci iz mest v velikem številu izselili.

Do revolucije so kmetje živeli v nekakem fevdnem razmerju. Leta 1861, so sicer postali svobodni osebo, materielno si pa niso odpomogli. Gospodarstev in kmetij z manj kot 5 hektarjev zemlje je bilo le nekaj nad 10% vsega kmečkega gospodarstva, v Franciji pa 71%. Kmet ni mogel izhajati in je prišel kot zakupnik veleposestnika v njegovo odvisnost, vendar je pa zemlja kmetov nasproti oni veleposestnikov rastla, še hitreje pa se je množilo kmečko prebivalstvo. Zato so kmetje hlepeli po zemlji veleposestniških latifundistov in si jo končno po revoluciji razdelili.

V tem času se je tudi izpremenilo bistveno razmerje med delavstvom in kmetom. Interes kmeta na revoluciji je uganil takoj ko je imel zemljo v roki in je bilo veleposestvo razlašeno. Dokler je kmet pridelal za lastno uporabo in ni mogel prodajati, je bil najboljši zaveznik delavcem in vedno sta nastopala skupno ter si pomagala proti zatiralcem. Po revoluciji je kmetova produkcija narastla, kar je preveč pridelal, je pripeljal na trg, s tem pa so se tudi njegovi interesi tangirali z delavčevimi in med obema stanovoma je nastalo nasprotje, delavec ni mogel plačati, kolikor je kmet zahteval. Še danes iščejo nekateri socialisti agrarni program, ki bi pokazal kmetom interes na razrednem boju, praksa pa povsod kaže nasprotje med kmetom in delavcem, na deželi imajo le tisti sloji isti interes z mestnim delavstvom, ki žive od dnevnega zaslužka.

Isti razvoj se je izvršil povsod, le da drugod mnogo pred Rusijo.

DELAZMOŽNOST RUSOV.

Časopis »Industrial and Labour Information«, tedensko glasilo internacionalnega urada za delo, prinaša izvlečke iz nekega poročila, katerega je podal vodja urada za varstvo delavcev v sovjetski Rusiji gosp. Kaplun centralnemu svetu ruskih obratov. V tem poročilu stoji, da je nadurno delo zelo razširjeno kljub temu, da je na drugi strani več kot en milijon ljudi brez dela. Dan, ki je v tednu določen za počitek, se večkrat ne upošteva. Število nesreč vedno raste, in sicer radi nepazljivosti delavcev, radi pomanjkanja varnostnih naprav in potrebam obrata neodgovarjajoče opreme. Slika, ki nam jo podaja Kaplun, očitno zelo dobro soglaša s poročili, ki so došla raznim strokovnim sejam v zadnjih mesecih. V mnogih gospodarskih obratih so postali delavci s sedanji razmerami nezadovoljni. Pritožujejo se radi preobilnega dela, nezadostnih plač, radi slabih stanovanjskih razmer, pomanjkljivih varnostnih naprav in nezadostne paznje v obratu. Razumljivo je, da pod takimi okoliščinami nezadovoljstvo mora priti do izraza. Kakor poroča Kaplun, je centralni svet izjavil, da je zvišanje produkcije pričakovati le od zboljšanja razmer delavstva.

**Agitirajte
za »Pravico«!**

Dopisi.

Hrastnik. Preteklo nedeljo so vpri-
zorile gojenke gospodinske šole v
Logerjevi dvorani igro »Večna lepota
in večna mladost«. Po igri je bila vin-
ska trgatav. — Od nas se je poslovil
požrtvovalni tajnik našega izobraže-
valnega društva g. Vilko Mlaker. Od-
šel je v Belgrad. V novi službi mu že-
limo mnogo sreče. — 18. t. m. se je
pričel pri nas gospodinski tečaj za
članice društva in druga dekleta. —
Močno se je na nogo vsekaj g. Rudolf
Napret.

Krekova mladina.

Krekova mladina v Celju je vpri-
zorila v nedeljo, dne 17. t. m. ob 4. uri
popoldne v veliki dvorani Narodnega
doma v Celju otvoritveno predstavo
»Godčeva pesem«, narodno igro s
petjem. Igralci so svoje vloge rešili
prav častno. Nad vse krasna je bila
zadnja scena, ko Martin Reber spozna
v pesmi svojega brata Ruperta, da se
posvetno bogastvo ne da primerjati
z bogastvom pevca in goslača. Pesem
Ruperta pa prevzame tudi Jošta, da
dá ukradeni denar Martinu nazaj ter
sklene, da hoče tudi on postati godec.
— Da je igra tako dobro uspela, gre
zahvala režiserju tov. Finžgarju. Ude-
ležba je bila zelo dobra, pogrešali
smo samo naših ljudi iz boljših kro-
gov. Tovariši-ce! V nedeljo ste si za-
sigurali naklonjenost občinstva. —
Zato le z veseljem naprej!

Krekova mladina v Celju vabi v
svojo sredo nove člane in članice, ki
imajo veselje do dramatike. Svoj pri-
stop lahko javijo v društvenih pro-
storih v Jugoslovanski strokovni zve-
zi v Celju, hotel Beli vol, in to vsak
dan od 9. do 12. ure dopoldne in od
3. do 6. ure popoldne. Lahko se zgla-
sijo tudi ob večernih urah od pol 8.
ure naprej v istih prostorih. V ved-
nost članstvu Krekove mladine v Cel-
lju naj služi sledeči poziv. Od sedaj
naprej se bodo vršili redni sestanki
vsako sredo ob 8. uri zvečer. Pozivlja
se vse članstvo, da se udeležuje se-
stankov polnoštevilno. Na sestanek,
ki ga priredi okrož. tajništvo JSZ v
Celju in to v nedeljo, dne 24. t. m., ob
pol 9. uri dopoldne v vrtni dvorani
pri Belem volu, se vabijo vsi člani in
članice. — Odbor.

Za žene in dekleta.

Kumare v octu se dajo celo leto
hraniti. Majhne zdrave kumare se
očedijo, operejo, osušijo in nato s
soljo dobro potresejo. Po dvanajstih
urah se denejo kumare v steklene
ali lončene posode. Na dno teh posod
pa je treba postaviti prej nekoliko di-
šečih zelišč, kakor estragona, koro-
mača, bazilike, sladke skorje (ci-
met), čebule, nekoliko trtnega listja
(ne škropljenega) in paprike. Nato
se napolni posoda do polovice s ku-
marami, nakar se dene (pri večjih
posodah) še eno plast omenjenih
dišav. Vrh teh dišav se naložijo
vnovič kumare, in sicer do vrha. Ko
je posoda napolnjena, se zalije z do-
brim vinskim jesihom, ki mora za-
kriti vse kumare. Da se ne bo jesih
sušil, je treba privezati na vrh po-
sode pergamentni papir, nakar se
shrani na hladnem kraju do upo-
rabe. Velike kumare je treba prej
olupiti, razrezati v podolgaste kose
ter očistiti zrnja. Kisle kumare jemo,
ne da bi jih bilo treba prej posebej
pripravljati. Ako nimamo pri rokah
druge prikuhe, jo s kumarami lahko
tako nadomestimo.

Kako se shranijo lupinice limon
in pomaranč. Tenko olupljene kožice

limon in pomaranč deni vsako vrsto
zase v steklenice, jih zalij s špiritom
ter dobro zamaši. Tako spravljene
kožice uporabljati lahko tudi za vsa-
kovrstne potice, kolače in drugo pe-
civo.

Kako konservirati sadje, meso
itd.? (Po Appertovi metodi.) Za kon-
serviranje so predvsem potrebne do-
bro izdelane, znotraj pocinjene poso-
de iz pločevine. Posode kolikor mo-
goče popolno napolni s predmeti, ki
jih hočeš konservirati, kakor sadje,
meso, ribe itd. Po teh pripravah poso-
de dobro zacini in razgrej v vroči
vodi ali sopari na 80 stopinj Reomir-
ja; v tej vročini jih ohrani več ur, da
poginejo vse glive ali mikrobi, ki se
nahajajo v blagu in ki bi lahko po-
kvarili konservirano blago. Čim večje
so posode, tem dalje morajo biti v
vročini. Pri večjih posodah po kon-
serviranju večkrat vidiš, da je pokrov
kakor vtisnjen, kar je znamenje, da
se je konserviranje posrečilo. Če pa
se pokrov ali dno izboči, je to zname-
nje, da škodljive glive niso popolno-
ma poginile in da se radi tega v no-
tranjosti posode razvijajo plini, ki na-
stajajo pri razkrajanju blaga.

Kako narediš jabolčni sirup? Ja-
bolka razreži z lupinami vred na
majhne koščke in jih stolci v porce-
lanasti ali emajlirani posodi v kašo.
Na vsak kilogram te kaše nalij 1 liter
vode ter pusti zmes stati 12 ur, nakar
jo izprešaj. Na vsak liter tako pri-
dobljenega soka primešaj 1 kg slad-
korja in 2—3 kapljice razredčene vin-
ske kisline. Zmes deni nato na ogenj,
kjer jo 8—10 minut kuhaj, pri tem
pa pene pridno posnemaj. Ko se si-
rup ohladi, ga napolni v steklenice
ter ga v vroči vodi še enkrat razgrej
na 80 stopinj Reomirja. Da steklenice
pri razgrevanju ne popokajo, jih ovij
s senom.

Razno.

**Mednarodni kongres krščanskih
železničarjev.** V Kölnu na Nemškem
se bo vršil od 19. do 20. oktobra III.
kongres krščanskih železničarjev. Or-
ganizira ga Mednarodna zveza kršč.
železničarjev.

Strašna obtožba. Neki berlinski
časopis prinaša tale pretresljiv dogo-
dek: V ženski jetnišnici v Berlinu je
vprašal tamošnji duhovnik neko jetni-
co, kaj jo je pripeljalo na to pot. Žen-
ska je pokazala z roko po celici in
rekla: »Ko bi imela jaz v vsem svo-
jem življenju le en tak prostorček,
bi pri meni ne prišlo tako daleč.« —
Kako je v tem oziru pri nas?

Obvezen obisk šol v Rusiji. Svet
ljudskih komisarjev v Moskvi je odo-
bril zakon o obveznem obisku šol v
Rusiji. Po tem zakonu so obvezani ne
samo otroci, temveč tudi nepismeni
odrasli obiskovati šolo. V krajih, kjer
še ni potrebnih prostorov za pouk na
razpologo, se bodo takoj zgradila šol-
ska poslopja. Računa se, da bo obisko-
valo šolo, razen otrok, nad 30 milio-
nov odraslih.

Eksplodizija parnika. V Shanghaiju
je eksplodiral neki kitajski parnik.
Pri tem je izgubilo življenje 1200 vo-
jakov, veliko število jih je pa težje
in lažje poškodovanih.

Največja knjižnica za slepce. V
Londonu bodo otvorili knjižnico za
slepce, ki bo obsegala nad 100.000
zvezkov in bo stala skoro 20 milijonov
dinarjev. V knjižnici so zastopane vse
panoge književnosti. Knjižnica ima
tudi velik oddelek za dela, pisana v
tujih jezikih. Ta dela se bodo izpo-
sojevala po vsem svetu. Večina knjig
je pisanih z Brailleovo pisavo. Sveto
pismo obsega 38 zvezkov, ki tehtajo
190 funtov.

Bogata beračica. V nekem ame-
riškem mestu so aretirali staro bera-
čico, radi nadlegovanja potnikov na
neki postaji podzemelske železnice.
Pri tem je prišlo na dan, da ni revna,
čeprav je nastopala kot beračica. Ko
so jo na policijski postaji preiskali,
so našli v njeni raztrgani obleki za-
šitih bankovcev za 1800 dolarjev. V
njenem stanovanju so našle oblasti
še mnogo denarja, ki je bil skrit vse-
povsod, v starih loncih, pod posteljo,
v luknjah in zidu.

Proračun dunajske občine za leto
1927. predvideva izdatke v znesku
437.300.000 šilingov, kar predstavlja
v našem denarju nič manj kot 3 in
pol milijarde dinarjev. 100 milijonov
šilingov (800 milijonov dinarjev) se
bo porabilo za gradnjo novih stano-
vanj. Vsi izdatki se bodo krili iz red-
nih dohodkov, ker se dunajska občina
protivi najeti posojilo v svrhu in-
vesticij. Posledica te politike pa je
ogromno obdavčenje prebivalstva.

Vlak se prevrnil v reko. Na progi
Seaville—Pueblo v Colorado v Ame-
riki so 5. septembra preizkušali novo
ogromno lokomotivo; vozil jo je naj-
bolji strojevodja. Ker je imel zamudo,
je vozil s silovito brzino. Na ovinku
ob reki Arkansas blizu Seavilla je
lokomotiva skočila s tira in se pre-
vrnila z vozovi vred v reko. Sunek je
bil tako strašen, da je vrglo nekaj va-
gonov preko reke. Mnogo potnikov je
odletelo iz vagonov in ostalo tako ži-
vih. Ubitih, oziroma dobesedno zmeč-
kanih, je bilo 31 potnikov. Med žrtva-
mi je bila tudi slovenska družina
Johna Bitenca. Ubita sta bila Bitenc
in njegova žena ter dva otročiča.

Zastrupljenje z mesom. Na Reki
se je zastrupila pri večerji družina
trgovca Čakiča s pokvarjenim mesom.
Ker zjutraj ni bilo nikogar od rod-
bine videti, so udarli sosedje v stano-
vanje, kjer so našli vso rodbino v glo-
boki nezvesti. Poklicali so zdravnika,
ki je ugotovil zastrupljenje s po-
kvarjenim mesom. Zdravniki so mne-
nja, da ostanejo vsi bolniki pri življe-
nju razen hčerke. Meso so kemično
preiskali.

Nova mohamedanska mošeja. V
Londonu so odprli svojo mohamedan-
sko mošejo.

Zanimivosti.

Vsak pol. Sultan Murad III. (1574
do 1595) je imel dvornega norca, ki
si je vsako jutro pri vstopu v sulta-
novo sobo izprosil kako uslugo, na-
vadno denarno pomoč. Nekoč pa ne
poprosi za sto cekinov kakor po na-
vadi, ampak za sto udarcev. Sultan
je bil takoj pripravljen ustreči mu in
ob velikem upitju in jadikovanju so
jih našli norcu petdeset na podplate;
tu zakriči norec: »Dostj je, ne maram
več!« — »Kako to?« pravi sultan.
Šaljivec reče: »Ko je prišel danes
zjutraj bostonadži (varuh vrtov ali
sploh stražnik) k meni, me je prosil,
naj mu odstopim polovico današnje
nagrade; obljubil sem mu in prosim,
naštetje jih sedaj še njemu petdeset!«
Bostonadži jih je dobil petdeset, no-
rec pa ravno toliko cekinov za pre-
stane bolečine.

Friderik II. in tobačnica. V 18. in
v začetku 19. stol. je bilo nosljanje
zelo v navadi. Jako rad je nosljal tudi
pruski kralj Friderik II. Da bi mu
ne bilo treba vedno stikati po žepih
za tobačnico, je dal položiti na vsak
kamin eno. Nekega dne opazi iz svo-
jega kabineta strežaja, ki stoji v so-
sednji sobi pred kaminom in ogle-
duje kraljevo tobačnico. Radoveden,
kakšen tobak noslja kralj, iztegne
prste in si privoži to dobroto. Kralj
misli, da ga zadene strela, a vendar

nič ne reče. Po preteku ene ure po-
kliče strežaja k sebi, mu ukaže pri-
nesti tobačnico in nosljati iz nje.
»Kakšen je ta tobak?« ga vpraša.
»Izvrsten, Veličanstvo!« — »In ta
tobačnica?« — »Krasna, Veličanstvo.«
— »Dobro, vzemite jo, kajti za naju
oba je premajhna.«

Vrnjeni stol. Neki grof v pokra-
jini Vendée je pogostil svoje kmete.
Oskrbniku je ukazal, naj jih dostojno
sprejme in jim odkaže prostore.
Zadnji pride najmočnejši ovčar. Ker
je bilo že vse zasedeno, se obrne do
oskrbnika in ga prosi za stol. »Tu ga
imaš,« pravi ta in mu da krepko breco.
Ovčar nič ne reče, si sam poišče klop
in se vsede nanjo. Po obedu gre k
oskrbniku in mu vrne breco s tako
silno, da se ta onesvesti. V gradu je
nastal velikanski vršič. Ovčarja pe-
ljejo pred gospodarja. Na vprašanje,
kako se predzne nastopiti tako proti
oskrbniku, pravi: »Gospod grof,
nisem Vam hotel odnesti hišne
oprave in sem vrnil oskrbniku stol,
ki mi ga je bil posodil.«

Za kratek čas.

Nevaren svet. V Novem Jorku pri-
de lep mlad mož k advokatu vprašat
za svet, kako bi mogel bogato žensko
odpeljati, ne da bi grešil zoper po-
stavo. Advokat: »Tu je le eno mo-
goče. Vi morate s tisto žensko le na
konju pobegniti in reči, da je konj
z vama pobegnil!« — Mož odvetnika
lepo zahvali in gre. Drugo jutro je
advokat s strahom zapazil, da je nje-
gova hči z onim možkim na imeno-
vani način pobegnila.

Ta zna. Jozelj: »Ali znaš tudi po-
skočiti?« — Mihel: »Pa še kakol! Če
se mi kaj posebnega primeri, posko-
čim tako visoko, da se v zraku kar
dolgočasim!«

»Mi«. Sodniki: »No, Jozelj, ali
sm o spet kradli?« — Jozelj: »Ja, ja,
p r i d e m o spet v luknjo, kajne, go-
spod sodniki!«

Sramežljivo. Tujec: »Smem li
vprašati: Kdo so te sedmere go-
spice?« — Oče: »Ona na desni je
moja hči — druge so pa njene
sestre!«

Kakor se vzame. Popotnik: »Vlak
se je ponesrečil in mi smo morali
zaostati na postaji, kjer je bilo iz-
vrstno pivo.« — Tujec: »No, potem pa
o kaki nesreči ne smete govoriti!«

Odškodoval se je. Mojzes pripove-
duje doma ženi, kako drago je moral
v Parizu plačevati kosilo; včasih je
moral dati 6, 7, 8 frankov. Žena se
jezi: »To je sleparija, to je hudobija,
to je greh!« — Mojzes toži seveda
tudi, a pravi: »Kaj sem hotel storiti?
Lepo plačati sem moral. Ko pa pri-
dem iz hotela na cesto in sežem v
žep — moj Bog! — kako se začudim,
ko najdem v žepu pol ducata srebrnih
žlic...«

V šoli. Učitelj: »Kar je moje, —
je tudi tvoje.« — »Kdo je to dejal?«
Učenec: »Tisti, ki ni nič imel.«

Iz šole. Učitelj: »Koprivnik, ime-
nuj mi nekatere živali, ki imajo ro-
ge.« — Šolar: »Roge imajo: krave,
koze, ovce in... in...« — Učitelj:
»No, kdo še?« — Šolar (hitro):
»Vrag, gospod učitelj.«

Pri obedu. Na mizo pride skleda
ričeta, na katerem ležijo klobase. Go-
spodinja, ki ima študente na hrani,
svojim hčerkam: »Vzemite klobase,
dekleta, da bodo mogli študentje k
ričetu.«

Za tiskovni sklad.

Za tiskovni sklad »Pravice« je da-
roval g. kaplan Vovk v Tržiču Din 15.
— Iskrena hvala!

**Čim višja je vsota tvojega zakupila, tem bolj si vesela. Zakaj? Zato, ker dobiš
vsakega pol leta tem višji 3% popust (dividendo).**

To pa le, če nabavljaš vse svoje potrebščine v poslovalnicah

I. delavskega konzumnega društva v Ljubljani.

Člani! Članice! Ne strašite se par korakov oddaljenosti!